

Slovenski VESTNIK

Poštni urad 9020 Celovec
Verlagspostamt 9020 Klagenfurt
Izhaja v Celovcu
Erscheinungsort Klagenfurt
Posamezni izvod 3 šilinge
mesečna naročnina 12 šilingov
celoletna naročnina 120 šilingov
P. b. b.

LETNIK XXXII.

CELOVEC, PETEK, 27. MAJ 1977

ŠTEV. 21 (1815)

Mogočna protestna demonstracija v Celovcu

Proti kriminalizaciji boja za narodne pravice

Daleč več kot 1500 ljudi, pripadnikov obeh narodnosti, med njimi posebno veliko mladine, se je zbralo v ponedeljek zvečer na protestni demonstraciji v Celovcu, ki so jo priredile slovenske mladinske organizacije v sodelovanju s solidarnostnimi komiteji za pravice koroških Slovencev. V nepreglednem sprevodu, ki se je vil po Kolodvorski cesti, so krenili skozi središče deželnega glavnega mesta, da na zaključnem zborovanju na trgu pred deželnim sodiščem manifestirajo solidarnost s slovenskimi aktivisti, ki jih hočejo avstrijske oblasti postaviti pred sodišče samo zato, ker so javnost in odgovorne politične dejavnike z dejanji opozorili na obveznosti iz državne pogodbe, ki jih Avstrija 22 let po podpisu te-

ga mednarodnega dokumenta še vedno ni izpolnila.

„Proti kriminalizaciji boja za narodne pravice!“, „Proč s protislovenskimi procesi!“, „Solidarnost z obtoženimi!“, „Sedmi člen — pravica naša!“. Tako in podobno so se glasila gesla, s katerimi so demonstranti glasno in v obeh deželnih jezikih izpovedali namen in pomen svojega protesta. V geslih in s transparenti pa so javnost tudi opozorili, da protestirajo proti nesprejemljivemu zakonu o narodnih skupinah in proti sosvetom. Zahtevali so takojšnjo ukinitvev protislovenskih procesov. S starim bojnim geslom iz narodnoosvobodilne borbe „Smrt fašizmu — svoboda narodu!“ so opozorili na čedalje pogostejše pojave neonacizma ter zahtevali, da je z nerešenim manjšinskim vprašanjem treba pred Združene narode. Zaključna manifestacija, ki jo je z borbeno pesmijo obogatil podjunski moški zbor pod vodstvom Foltija Hartmana, je izzvenela s pozivom „Naprej v boj za naše pravice!“

Na trgu pred sodiščem so zbrani množični demonstrantov spregovorili predstavniki posameznih mladinskih organizacij in solidarnostnih komitejev. „V resnici ne more biti na zatožni klopi nihče drug kot avstrijske oblasti z vlado in parlamentarnimi strankami vred,“ je poudaril predsednik Zveze slovenske mladine Teodor Domej (njegov govor v celoti objavljamo na 5. str. — op. ured.), ki so se mu pridružili tudi ostali govorniki in prav tako opozorili na neodgovorno zadržanje avstrijskih oblasti, vlade in političnih strank, ki z manjšinsko politiko, kakršno jim narekujejo nemški nacionalisti, zavestno kršijo državno pogodbo.

„Vstali so naši aktivisti, da se branijo,“ je dejal govornik Koroške dijaške zveze Jože Nedved. „Vstali so po celi Koroški in s slovenskimi napisi na topografske napise in javna poslopja opozorili javnost na neizpolnjene obveznosti iz dr-

žavne pogodbe. Vstali so in na prireditvah Heimatdiensta opozorili, da smo koroški Slovenci še vedno tuji v domovini. Vstali so Selani in zažgali skrinjico z glasovnicami. Vsi smo vstali 14. novembra, se branili in preprečili preštevanje. Vstajamo, ker smo hčere in sinovi svobodljubnih staršev, ki se niso bali smrti, ko je šlo za svobodo Avstrije, za boj proti Hitlerjevemu režimu.“ Izrazil je solidarnost z obtoženimi aktivisti, ki jih skušajo oblasti onemogočiti s političnimi procesi, ter poudaril, da ne bomo dopustili, da bi jih avstrijske oblasti sodile, kakor so nacisti sodili naše starše.

Predvsem na dvovrstno pravico v Avstriji je opozoril zastopnik Kluba slovenskih študentov na Dunaju Peter Millionig, ko je dejal: „Isto državno tožilstvo, ki bo uprizorilo spektakularne procese proti slovenskim aktivistom, je ukinilo vse sodnijske postopke proti tistim, ki so podirali table. Niti enega pa policija še ni izsledila, ki bi bil odgovoren za vse druge neofašistične provokacije. Taki ukrepi avstrijskega pravosodja se obračajo proti vladi in vladajočim političnim strankam, ker avstrijski in mednarodni javnosti dokazujejo, da odgovorne oblasti manjšinsko vpraša-

(Dalje na 8. strani)

Resolucija

sprejeta na demonstraciji
dne 23. 5. 1977 v Celovcu

Pripadniki slovenske narodne skupnosti iz vseh predelov narodnostno mešanega ozemlja Koroške ter njihovi nemškogovoreči prijatelji smo se odzvali pozivu slovenskih mladinskih organizacij, da ob podpori solidarnostnih komitejev manifestiramo našo solidarnost s slovenskimi ter ostalimi žrtvami neizpolnjevanja avstrijske državne pogodbe.

Naša solidarnost velja protifašističnim aktivistom, ki zahtevajo edinole dosledno izpolnitev 7. člena avstrijske državne pogodbe. Zaradi tega jim sodne oblasti hočejo uprizoriti politične tribunale, medtem ko legalizirajo protizakonito oziroma protiusstavno delovanje nemškonalističnih in neofašističnih sil, kot n. pr. podiranje dvojezičnih napisov in najnovejše oživljanje nacistične miselnosti v Avstriji. To pa je hkrati brutalen napad na celotno slovensko narodno skupnost, ker hoče prikazati njen zakonit boj, utemeljen z mednarodno pogodbo, kot zločinsko dejavnost.

Soglasno podpiramo politiko obeh osrednjih slovenskih organizacij, ki zavračata zakon o narodnostnih skupinah vključno s sosveti, ker vidita v njih poskus enostranske kršitve avstrijske državne pogodbe. Ostro obsojamo živčne napade zlasti s strani avstrijskega zunanjega ministra ter koroškega deželnega glavarja na predstavnike koroških Slovencev. Nenehni napadi agresivnih protimanjšinskih sil pa so za nas najboljši dokaz za pravilnost politične poti obeh osrednjih organizacij koroških Slovencev, ki temelji na najširšem enotnem nastopanju vseh narodnozavednih sil, povezovanju z demokrati večinskega naroda ter sodelovanju z matičnim narodom.

V zvezi s sodnijskim zasledovanjem slovenskih aktivistov in njihovih nemškogovorečih prijateljev zahtevamo takojšnjo ukinitvev teh političnih procesov! Ne bomo dopustili, da bi bile žrtve avstrijske protimanjšinske politike kaznovane!

Procesi preloženi niso pa bili odpovedani

V torek bi se morali štirje fantje iz Sel zagovarjati pred sodiščem, ker so pri jezikovnem štetju 14. novembra 1976 iz protesta zoper ta izraziti protimanjšinski ukrep odnesli skrinjico s popisnimi polami in s tem zagrešili „zločin“ oviranja volilnega postopka. Razprava je bila preložena, ker so pravni zastopniki obtoženih Selanov zahtevali prestavitvev procesa izven območja višjega deželnega sodišča Gradec (kamor spada tudi Koroška), ker v sedanjem ozračju protislovenske histerije ni pričakovati, da bi katero koli koroško sodišče sodilo res nepristransko.

O zahtevi po prestavitvi procesa mora najprej razpravljati višje deželno sodišče v Gradcu, končno pa odloča vrhovno sodišče na Dunaju. Ker taka pravna pot navadno traja precej dolgo, v bližnji bodočnosti ni računati s tem, da bi prišlo do nove obravnave v zadevi obtoženih Selanov. Kakor je razvidno iz časo-

pisnih poročil, pa so bili do rešitve „selske zadeve“ odloženi tudi napovedani procesi zoper druge slovenske aktiviste, ki jih oblasti obtožujejo prekrškov ali celo zločinov, ker so z napisnimi akcijami opozorili na neizpolnjene obveznosti iz državne pogodbe oziroma ob lanski nemškonalistični prireditvi v Škocijanu protestirali zoper provokacije in hujskanje nacionalističnih in neonacističnih sil in njihovo netenje narodnostne nestrpnosti.

S tem, da so obravnave za krajši ali daljši čas preložene, pa se na bistvu seveda nič ni spremenilo. Slej ko prej grozijo slovenskim fantom procesi in občutne kazni, slej ko prej jih avstrijske oblasti zasledujejo kot zločince, slej ko prej se v tisku nadaljuje naravnost ogabno hujskanje zoper obtožene slovenske aktiviste in zoper našo narodno skupnost sploh.

Ta enostranska in s povsem določenimi nameni uprizorjena kriminalizacija boja za narodne pravice pa hkrati odkriva razmere, ki vladajo v Avstriji, kjer oblasti zavestno kršijo zakone in ustavo, kršijo ustavno načelo o enakosti pred zakonom. Odkriva, da se vlada in oblasti poslužujejo obsodbe vrednih metod, ko pod plaščem pravnega formalizma izvajajo pritisk in prisilo — samo da bi manjšino spravili na kolena, da bi opustila svoj odpor zoper oktroirane „rešitve“, ki v zadnji konsekvenci pomenijo njeno smrtno obsodbo. Vendar pa se koroški Slovenci tudi temu „uradnemu“ nasilju ne bomo uklonili, marveč bomo nadaljevali boj za pravice, ki nam gredo, pri tem pa razkrinkavali vse tiste, ki nosijo odgovornost, da se je avstrijska manjšinska politika znašla že na tleh očitnega zakonolomstva.

MINIČ ZAGOTOVIL:

Vso podporo boju

HRVAŠKE IN SLOVENSKE
MANJŠINE V AVSTRIJI

Podpredsednik zveznega izvršnega sveta SFR Jugoslavije in zvezni sekretar za zunanje zadeve Miloš Minič je v ponedeljek v Beogradu sprejel delegacijo Hrvatskega akademskega kluba na Dunaju. Delegacija je seznanila zveznega sekretarja Miniča s položajem gradiščanske narodne skupnosti v Avstriji.

Zvezni sekretar Miloš Minič je ob tej priložnosti ponovno poudaril podporo, ki jo daje SFR Jugoslavija pravičnemu boju hrvaške in slovenske narodnostne manjšine za uresničevanje njihovih pravic, ki so zajamčene z državno pogodbo.

JUBILEJ SLOVENSKE GIMNAZIJE V CELOVCU:

Bogati so sadovi ki jih je rodilo dvajsetletno delo

Seme, ki je bilo posejano pred dvajsetimi leti, ko je začela svoje delo s prvimi tremi razredi in 101 dijakom, je obrodilo bogate sadove. Tako bi lahko ugotovili ob dvajsetletnici Zvezne gimnazije za Slovence v Celovcu, ki se je v teh dvajsetih letih razvila v zdravo šolsko ustanovo, ki ima v letošnjem šolskem letu 19 razredov s skupno 493 dijaki ter 33 profesorji, med katerimi je že 10 absolventov te šole. Pa tudi obračun ob letošnji 15. maturi je razveseljav: z letošnjimi 36 maturanti vred je na slovenski gimnaziji doseglo srednješolsko zrelost že 475 naših deklet in fantov.

Tej „lepi žetvi“ po dvajsetih letih obstoja je bila posvečena tudi letošnja akademija minulo nedeljo v celovški Delavski zbornici. Prenapolnjena velika dvorana je bila lep dokaz žive povezanosti koroških

Slovencev s svojo edino srednjo šolo. Prišli so starši dijakov iz vseh predelov južne Koroške; prišli so nekdanji dijaki ki nadaljujejo študij na višjih šolah ali so že v poklicu, pa so še vedno tesno povezani s „svojo“ šolo; navzoči pa so bili tudi številni častni gostje, ki jim je uvodoma izrekel dobrodošlico ravnatelj dvorni svetnik dr. Pavle Zablantnik. Bili so to predstavniki šolskih oblasti s predsednikom deželnega šolskega sveta Kircherjem na čelu, jugoslovanski generalni konzul v Celovcu Milan Šamec s člani generalnega konzulata, predstavniki Slovenske akademije znanosti in umetnosti ter drugih znanstvenih in kulturnih ustanov iz Ljubljane in Maribora, predstavniki celovške, ljubljanske in mariborske univerze ter predstavniki narodnih in kulturnih organizacij in ustanov koroških Slovencev. (Oprostila sta se zaradi

službene zadržanosti le deželni glavar Wagner in celovški župan Guggenberger, ki pa ju zaradi „prijateljstva“, ki sta ga v zadnjem času izpričala do Slovencev, očitno nihče ni pogrešal.)

O razvoju in pomenu slovenske gimnazije sta poleg ravnatelja dr. Zablantnika spregovorila tudi prvi ravnatelj dr. Joško Tischler (ki je bil deležen prisrčnih čestitk za 75-letnico) in predsednik deželnega šolskega sveta Kircher, ki je izrazil željo, da bi šola tudi v bodoče vzgajala mladino v duhu prijateljstva in medsebojnega razumevanja. Prvi maturanti pa so ob jubileju gimnazije poklonili prehodni pokal (imenovan po prvem ravnatelju dr. Tischlerju), ki ga bo vsako leto prejel najboljši maturant slovenske gimnazije.

Spored jubilejne akademije — ki je potekala pod geslom Župančičevih besed „Domovina, daj mi roko...“ in Perkonigovega priznanja „Ihr seid ein Teil dieses Landes...“ — je obsegala nastope mladinskega in izbranega zbora pod vodstvom prof. Jožka Kovačiča ter otroškega zbora pod vodstvom prof. dr. Antona Feiniga, nastope ansamblov „Drava“ in „Veseli študentje“, telovadni nastop fantov pod vodstvom profesorjev Milana Kupperja in Antona Malleja, gimnastični nastop deklet pod vodstvom prof. Maje Kupper in učiteljice Marice Tischler, ter nastop recitatorske skupine, ki je ob povezovalni besedi prof. dr. Reginalda Vospernika izvajala besedila znanih umetnikov vse od Prežiha in Župančiča preko Perkoniga in Lavantove do Csokorja in Cankarja pod skupnim naslovom „Domovina, s silo neznano si segla mi do duše globin“. Zaradi omejenega prostora o sporedu ne moremo podrobneje poročati, nekaj pa je le treba zabeležiti: eno izmed pesmi (katere avtor je Šimen Olip v Selah) so mladi pevci iz protesta zaradi sodniškega preganjanja njihovih sovrstnikov namenili vsem tistim, ki se pri nas na Koroškem in drugod v svetu borijo za manjšinske in človečanske pravice!

Prav tako kot kulturni in telovadni nastopi, pa je o vzgojnih uspehih na slovenski gimnaziji pričala tudi razstava ročnih del.

Tomšičeve nagrade

zaslužnim slovenskim novinarjem

Podelitev tradicionalnih Tomšičevih nagrad zaslužnim slovenskim novinarjem je bila letos posebno slovesna, saj je potekala v znamenju 35-letnice smrti velikega revolucionarja Toneta Tomšiča ter 40-letnice KPS in 85letnice predsednika Tita. Prireditve so se udeležili številni predstavniki družbeno-političnega življenja Slovenije, v kulturnem sporedu pa so sodelovali Akademski pevski zbor „Tone Tomšič“, recitacijska skupina osnovne šole „Tone Tomšič“ ter recitatorji vojaške enote, ki prav tako nosi ime Toneta Tomšiča.

Najvišjo letošnjo nagrado — Tomšičevo nagrado za življenjsko delo — je prejel dolgoletni dopisnik RTV Ljubljana in Dela v Celovcu Zvone Zorko. K visokemu priznanju mu iskreno čestitamo tudi koroški Slovenci, saj je skoraj deset let z veliko zavzetostjo spremljal dogajanje na Koroškem in pošteno skrbel, da je glas o našem boju segel do matičnega naroda in preko njega v širni svet. Z našim vprašanjem tesno povezan pa je tudi dobitnik Tomšičeve nagrade Branko Senica, urednik mariborskega tednika „Sedem dni“ in sodelavec „Večera“, ki mu prav tako čestitamo!

Solidarnostna stavka na slovenski gimnaziji v Celovcu

„Dijaki stavkamo zaradi krivičnih obtožb naših sovrstnikov“ je bil napis na velikem transparentu, s katerim so dijaki slovenske gimnazije v tork zjutraj izpovedali svojo solidarnost s slovenskimi mladinci iz Sel in vsemi tistimi slovenskimi aktivisti, ki jih avstrijske oblasti hočejo postaviti pred sodišče samo zato, ker so z dejanji opozorili na neizpolnjena določila državne pogodbe ter protestirali proti temu, da so vlada, stranke in oblasti v manjšinski politiki povsem kapitulirale pred nemškimi nacionalisti.

Enodnevna stavka slovenskih dijakov je — kakor dan poprej že mogočna protestna demonstracija — izzvenela kot odločna in nepreslišna zahteva po ukinitvi političnih procesov, s katerimi avstrijske policijske in sodne oblasti zavestno kršijo ustavno načelo enakosti pred zakonom.

DR. ANTON SVETINA

PRISPEVKI K ZGODOVINI VOGRČ

Ce analiziramo gibanje prebivalstva v župniji Vogrče, vidimo, da je bilo v 17. stoletju v župniji okoli 300 prebivalcev na leto; to število je v začetku 18. stoletja padlo na okoli 200 oseb, kar je verjetno pripisati nalezljivim boleznim kuge in kolere, ki so razsajale na Koroškem v letih 1670 in 1715. Le počasi se je število prebivalstva zopet dvignilo na prejšnjo višino, ki je leta 1741 dosegla številko 298, potem pa zopet rapidno padla na številko 180.

Od leta 1763 do leta 1765 je število prebivalstva padlo od 314 na 245, leta 1767 pa zopet poraslo na 284 oseb. Menim, da je vzrok tega padca in zopetnega porasta prebivalstva fluktuacija kmečkih hlapcev in dekel, ki so zaradi svojega težkega socialnega položaja iskali v sosednjih župnijah boljše delovna mesta in ki so se zopet verjetno razočarani vračali na svoja delovna mesta.

Zelo zanimiva je tudi primerjava števila rojstev in števila umrlih v dvajsetih letih, za katerega sem mogel ugotoviti te statistične podatke. V teh letih je bilo v župniji Vogrče rojenih skupno 187 otrok, umrlo pa je v tem času 111 oseb. To nam izpriča, da so bile zdravstvene prilike v označenih letih še dosti povoljne. Nezakonsko rojenih je bilo vsako leto označenih po eden ali dva otroka, l. 1752 pa je bilo od 17 rojenih otrok kar 7 nezakonskih, kar nam zopet dokazuje težke socialne

prilike kmečkih poslov. Med otroki so pogosto razsajale nalezljive bolezni, kar je dokazano za leto 1721, ko je župnik označil med 7 umrlimi osebami kar 6 otrok.

Ko ob zaključku premostrimo družbenopolitične, gospodarske, socialne, kulturne in narodnostne prilike v župniji Vogrče, naj bo najprej povedano, da je bila župnija Vogrče ena najmanjših koroških župnij, saj je štela v povprečju 300 faranov, v časih nalezljivih boleznih pa le okoli 200 faranov. Ti farani so spadali v družbenopolitičnem pogledu med najnižji sloj prebivalstva, saj so vsi ti farani pripadali kmečkim podložnim družinam in njihovim kmečkim poslom. Vseh kmečkih podložnih družin je bilo v župniji Vogrče le okoli 30, večina teh kmetij pa je bila podložna cerkvenim ustanovam, ker je župna cerkev Vogrče imela v svoji posesti 9 podložnih kmetij in 2 bajtarja, župna nadarbina Vogrče pa 9 podložnih kmetij in 6 bajtarjev. Tako je bilo vse prebivalstvo te župnije ne le v duhovnem, temveč tudi v materialnem in političnem pogledu podrejeno duhovnikom, ki so upravljali župnijo Vogrče. Ker so duhovniki nadzorovali tudi vse moralno življenje svojih faranov, je bila njihova oblast nad njimi popolna. Kljub temu pa so se znali farani zoperstavljati župnikom, ki so neupravičeno pobirali dajatve kmetov, kakor smo to videli v primeru župnika Maherja, ki ga je podložnik napadel na njivi in ga

do krvi ranil, ali pa primer župnika Levpužiča, zoper katerega so se farani pritožili, da izrablja svoje pravice v škodo faranov. Za župnijsko mesto v Vogrčah so se potegovali po večini starejši duhovniki, ki v tej župniji niso bili preobremenjeni s cerkvenimi posli, dohodki župne nadarbine pa so bili razmeroma dobri, da so ti duhovniki na stara leta udobno živeli.

Na splošno pa je bil gospodarski in socialni položaj prebivalstva te župnije enak položaju, kakor je bil opisan pri župnijah Pliberk, Šmihel in Črna, morda s to razliko, da v župniji Vogrče zaradi njenega majhnega teritorialnega obsega ni bilo nobene obrtne dejavnosti.

V kulturnem pogledu nisem mogel za župnijo Vogrče ugotoviti ničesar bistvenega. Učitelja v tem kraju ni bilo, mladino je ob nedeljah poučeval župnik, v kolikor se je vsakemu teh župnikov zdelo potrebno, da so mu znali otroci ministrirati pri cerkvenih opravilih.

V narodnostnem pogledu pa je ugotovljeno, da so bile Vogrče popolnoma slovenski kraj, kakor so to poudarjali duhovniki v svojih prošnjah za župnijsko mesto v Vogrčah in kar je zahtevala celo vlada na Dunaju, da so morali prosilci biti večji slovenskega jezika. Značilna za koroške razmere pa je ugotovitev, kako so Nemci pretvarjali lepe slovenske priimke po svoje, ko so župnika Bitenca napravili za Bittnerja, Phitnerja in celo za Pütererja.

(Konec)

Zmaga slovenščine v Trstu

Dobrih sto let stari boj za enakopravno mesto slovenščine v izvoljenih telesih na Tržaškem je zabeležil prvo pomebno zmago: tržaški pokrajinski svet je prejšnji teden izglasoval spremembo pravilnika v tem smislu, da je zdaj izrecno predvidena možnost rabe slovenščine, kar pomeni, da se bodo slovenski svetovalci na sejah pokrajinskega sveta lahko tudi „legalno“ posluževali svoje materinščine.

Ceprav je bila raba slovenščine v pokrajinskem svetu „tolerirana“ že doslej (medtem ko ji npr. v tržaškem občinskem svetu še vedno odrekajo domovinsko pravico), ima sedanji sklep pokrajinskega sveta nedvomno velik politični, pa tudi simbolični pomen. Pri tem gre za slabo naprednim silam, — to so komunisti in socialisti, ki so po propadu levosredinske koalicije prevzeli odgovornost v pokrajini — ki so končno dale na glasovanje predlog o spremembi pravilnika, ki je že več kot eno leto čakal, da bi ga dali na dnevni red, kar pa je prejšnji pokrajinski svet pod vodstvom demokristjanov vedno spet odlagal in zavlačeval.

Predstavniki desničarskih strank tudi tokrat niso glasovali za spremembo pravilnika, ki je bila sprejeta le z glasovi komunistov in socialistov ter predstavnika Slovenske skupnosti in enega neopredeljenega poslanca, skupno s 14 glasovi, proti sta glasovala le dva neofašista in predstavnik republikanske stranke, deset demokristjanov ter predstavnika social-

demokratov in liberalcev pa so se glasovanja vzdržali.

Predsednik pokrajinskega sveta Ghersi (KPI) je v svojem govoru opozoril, da neizpolnjene obveze do Slovencev trajajo že 30 let in zato ni mogoče nadlajevati na poti odlaganja in omejevanje pristojnosti krajevnih predstavniških teles. Prav to pristojnost so namreč zastopniki desničarskih skupin postavljali v dvom in skušali odločilno glasovanje preprečiti z izgovorom, da mora najprej parlament v Rimu sprejeti zakon o globalni zaščiti Slovencev in šele potem bodo lokalni forumi lahko sprejeli ustrezne ukrepe.

Take poskuse zavlačevanja so odločno zavrnili tudi drugi govorniki iz vrst naprednih sil; tako je npr. socialist Carbone očital krščanski demokraciji, da sicer ni varčevala z načelnimi izjavami, da pa teh načel v praksi ni uresničila. Zastopnik Slovenske skupnosti Brezigar pa je dejal, da je sicer res, da pravica do rabe slovenščine še ne pomeni globalne zaščite, gre pa vsekakor za bistveno vprašanje, mimo katerega ni mogoče iti. Opozoril je, da je prav tržaška manjšinska konferenca pred leti nakazala možnost, da pokrajinski svet sam izglasuje spremembo pravilnika in uvede pravico do rabe slovenščine. V ostalem pa je naglasil, da govori danes politično vzdušje v prid manjšini, kar je prišlo do izraza predvsem tudi ob ratifikaciji osimskega sporazuma, s katerim se bosta Italija in Jugoslavija predstavili na bližnji beograjski konferenci.

„Prvi glas Goriške“

Hotelsko gostinsko podjetje „Gorica“ v Novi Gorici je priredilo lani prvo tekmovanje mladih popevkarjev pod naslovom „Prvi glas Goriške“. Ker je bila prva prireditel izredno uspešna, so sklenili, da naj bi to bilo tradicionalno tekmovanje mladih popevkarjev in da bi k sodelovanju povabili poleg udeležencev iz Slovenije tudi še interese iz zamejstva, to je iz Julijske krajine in iz Koroške. Zato nas je omenjeno podjetje naprosilo, da objavimo naslednji razpis:

Hotelsko gostinsko podjetje „Gorica“ Nova Gorica v hotelu PARK v Novi Gorici prireja 17. in 18. junija 1977 ob 20. uri II. tradicionalno tekmovanje mladih popevkarjev pod naslovom „PRVI GLAS GORIŠKE“. Avdicija bo 9. junija ob 16. uri v prostorih hotela PARK v Novi Gorici.

K sodelovanju vabimo popevkarje iz Slovenije, Julijske krajine in Koroške.

Interesenti naj se pismeno prijavijo na naslov: HGP „Gorica“ hotel PARK, Nova Gorica, pod oznako „PRVI GLAS GORIŠKE“. Rok prijave do 4. junija 1977. Vse informacije dobite po telefonu (065) 21-442.

Solidarnostna manifestacija

Tržaški partizanski pevski zbor navdušil dunajsko javnost

V soboto 21. maja je priredil Klub slovenskih študentov na Dunaju v veliki dvorani dunajske univerze mogočen slavnostni koncert s Tržaškim partizanskim pevskim zborom. Prireditve je bila ob 22. obletnici podpisa avstrijske državne pogodbe. Nad 1000 ljudi se je odzvalo klubskemu vabilu in dokumentiralo solidarnost z mladimi slovenskimi antifašisti, ki jih hoče avstrijska vlada kriminalizirati s sodnijskimi postopki.

V kratkih pozdravnih besedah se je Andrej Mohar, tajnik ZSM, zahvalil KSS, da je pripravil to solidarnostno prireditve. Zahvalil pa se je tudi dunajskim demokratom, ki so prišli v tako velikem številu: „Visoko cenimo vašo solidarnost z obtoženimi slovenskimi antifašisti. Zavedamo se, da nismo sami v našem pravičnem boju.“

Klubski predsednik Dušan Schlapfer je v svojem govoru ostro zavrnil poskuse avstrijske vlade enostransko kršiti določila avstrijske državne pogodbe, ki zagotavljajo koroškimi Slovincem in gradiščanskim Hrvatom narodno enakopravnost. „Člen 7 je bil rezultat samostojnega prispevka slovenskih antifašistov v borbi za osvoboditev Avstrije. Oživiljanje neofašizma in neonacizma v drugi avstrijski republiki, predvsem v zvezi z vladno protimanjšinsko politiko je izraz splošnega protidemokratskega razvoja zadnjih let v Avstriji. Ponovni nastopi militantnih tolpa ANR in NDP na dunajski univerzi in dejstvo, da socialdemokratska vlada pripuščala, štiti in celo pospešuje neonacistične in neofašistične dejavnosti, jasno dokumentira ta razvoj.“

Na drugi strani pa skušajo kriminalizirati slovenske antifašiste, proti

katerim je policija postopala v Škocijanu na najbrutalnejši način, kriminalizirati aktiviste, ki so ob ugotavljanju manjšine iz protesta javno zažgali glasovnice... Taki ukrepi avstrijskega pravosodja pa se v resnici obračajo proti vladi in vladajočim strankam, ker avstrijski in mednarodni javnosti dokazujejo, da odgovorne oblasti manjšinsko vprašanje raje rešujejo s policijskimi izgedi in s sodnijskimi postopki, kot z dosledno uresničevanjem člena 7. Načrtno teroriziranje pripadnikov manjšine s strani oblasti gotovo ni dokaz njihove moči, ampak jasev znak, da postajajo nerazvorne ob naraščajočem odporu proti restriktivni manjšinski politiki. Ta odpor že dolgo ni več omejen na manjšino samo, temveč vključuje danes že velik del avstrijske demokratične javnosti.“

Prireditvi pa ni dal pečata toliko govora, ampak nastop svetovnoznane, 135 mož močnega Tržaškega

partizanskega pevskega zbora. Težko bi bil kak drug zbor bolj sposoben, bolj primeren tako poudariti odločilne zahteve slovenske narodne manjšine, kot je to storil tržaški zbor.

Več kot sto pevcev ne tvori samo izvrstnega, naučenega, natančnega in discipliniranega zbora, ki obvlada tonske oblike od lirizma do impozantnega fortissima; ta zbor dela to tudi s tako neposrednim, tako doživetim in izpovednim srcem, da takoj pritegne publiko.

V vrstah zbora, ki ga vodi Oskar Kjuder, je dosti sivih in golih glav; glav bivših partizanov v antifašističnem boju, tudi danes še aktivnih borcev, borcev za pravice delovnega ljudstva, vseh zatiranih; glav znanilcev mednarodne solidarnosti, ki svoje trdno upanje v obliki borbenih pesmi posredujejo naprej.

V prvem delu svojega programa so zapeli „Partizansko balado“, z recitacijami smiselno povezano zaporedje slovenskih, ruskih, italijanskih in bolgarskih partizanskih pesmi ter pesmi španskega in čilenskega odpora. V drugem delu sporeda pa so peli prav tako borbene internacionalistične pesmi: slovenske, kot tudi italijanski „Bella ciao“ in „Brigata Garibaldi“, rusko „Oj tumani“ in tudi nemško „Thälman Bataillon“.

Bučen aplavz pretežno mladih poslušalcev je veljal tako umetniški perfektnosti zbora kot tudi njegovi izpovedi.

Ta prireditve KSS na Dunaju ni bila samo kulturni užitek, ampak tudi politična demonstracija za takojšnjo izpolnitev demokratičnih pravic slovenske manjšine in za prepoved manjšini sovražnih, nemško nacionalnih in neofašističnih sil. KSS na Dunaju

Slovensko prosvetno društvo „Radiše“ vabi na

KONCERT

Harmonikaškega orkestra glasbene šole Radovljica (vodi prof. Ažman) in Komornega moškega zbora KUD „Stane Žagar“ iz Kroke (vodi prof. Egi Gašperšič). Koncert bo v soboto, dne 18. junija 1977 ob 20. uri pri Taverju na Radišah. Zbor in orkester bosta nastopala delno posamič, delno pa skupno. Ljubitelji petja in glasbe, ki si želijo privoščiti poseben kulturni užitek, so na ta koncert prav pristrčno vabljeni!

Srečanje z borci „Lackovega odreda“

V nedeljo je bilo v Pernici v Sloveniji prvo skupno srečanje med tamšnjo Zvezo borcev „Lackovega odreda“ in Zvezo koroških partizanov v Celovcu. Tega srečanja se je s strani Zveze koroških partizanov udeležilo 12 bivših koroških borcev s predsednikom ZKP Karlom Prušnikom-Gašperjem na čelu.

Znani Lackov odred, v katerem so bili tudi slovenski partizani s Koroške, se je boril na območju Svinške planine in Golice (Koralpe) torej na ozemlju takratnega tisočletnega Reicha. Namen tega srečanja je bil vzpostaviti med obema borčevskima organizacijama tesnejše medsebojne stike.

Med govorniki sta bila tudi predsednik Zveze borcev „Lackovega odreda“ tovariš Duh in predsednik Zveze koroških partizanov Karel Prušnik-Gašper. Tovariš Prušnik je v svojem pozdravnem govoru podčrtal željo po tesnejšem sodelovanju in to utemeljil s tem, da so se borci v drugi svetovni vojni pod isto zastavo, na kateri je pisalo „Smrt fašizmu, svoboda narodu“ skupno borili proti Hitlerjevi Nemčiji. To geslo nosimo še vedno v naših srcih, je dejal tovariš Prušnik in to je tudi potrebno, saj imamo na avstrijskem Koroškem dnevno opravka s fašizmom in nemškimi nacionalisti, ki zavirajo progresivni razvoj, ki preprečuje izvedbo avstrijske državne pogodbe, predvsem pa uresničitev člena 7, v katerem so koroškimi Slovincem zajamčene vse narodne pravice. Tovariš Prušnik je v svojem govoru naglasil, da v boju proti porajajočemu se fašizmu koroški partizani niso sami. „Vzgojili in prepojili smo z borbenim duhom našo mladino, ki smelo stopa na čelo našega boja za pravice koroških Slovincem. Z nami je solidarna tudi napredna mladina avstrijske narodnosti, ki bo skupno s slovensko mladino protestirala proti sodnijskemu zasledovanju naše mladine (med tem časom je bila demon-

stracija že izvedena), ki se bori proti kršitvi člena 7 avstrijske državne pogodbe.“ Zavedamo pa se tudi je dejal tov. Prušnik, da ste tudi vi, ki živite v Jugoslaviji, z nami, kar nam je v veliko pomoč in se vam za to podporo iskreno zahvaljujem.

V svojem govoru je tov. Prušnik dal poseben poudarek borbi slovenske koroške mladine, ki se prav dobro zaveda svoje pravilne poti, ko bide svoj pravični boj proti krivic. Tudi nas, ko smo bili mladi, so preganjali in zapirali razni režimi — od Schuschniga preko Hitlerja in Angležev, verjetno se teh ustrahovalnih metod hoče poslužiti tudi Krei-

skyjeva vlada. Vendar koroški Slovenci smo vse preživeli, tako Schuschniga, kot Hitlerja in Angleže. Tudi Kreiskyjevo politiko bomo preživeli, spomin na njo pa bo samo neslavna zgodovina. S temi besedami je tovariš Prušnik končal svoj govor in želel srečanju prijeten potek.

V spomin na prvo srečanje obeh borčevskih organizacij, so borci „Lackovega odreda“ predali Zvezi koroških partizanov spominsko listino, ki predstavlja pismeni dokument začetka novega obdobja medsebojnega sodelovanja med obema borčevskima organizacijama to in onstran Karavank.

Avstrijski narodni cirkus gostuje na Koroškem

Koroško bo v naslednjih dneh spet obiskal znani avstrijski narodni cirkus, ki bo v času od 1. do 9. junija gostoval v prostorih sejemskega razstavišča v Celovcu. Poleg glavnega mesta bo posejil tudi Borovlje (od 11. do 12. junija), Šmohor (od 13. do 14. junija), Beljak (od 5. do 7. avgusta) in Spittal (od 8. do 11. avgusta).

Cprav avstrijski nacionalni cirkus po velikosti ni med največjimi, zato pa je, kar se tiče sporeda, najpestrejši in najkvalitetnejši na svetu. Predvsem ga odlikuje dejstvo, da angažirajo vedno nove artiste, tako da so na sporedu vedno nova presenečenja.

V bogatem programu, ki obsega 21 točk, naj omenimo miss Liano iz ZDA, ki predvaja blazno smeje artistične dejavnosti na trapezu, prav tako smeli so artisti The Stareks, med nadaljnjimi atrakcijami so dresure divjih živali, kakor tudi domačih živali — svinj, dalmatinskih oslov, psov, koz itd. Velika posebnost cirkusa je nevarna dresura krokodila. Za smeh in prijetno razpoloženje skrbita znana avstrijska klovna Rudi in Trude Rebernick. Seveda ne manjka letečih ljudi pod cirkuško kupolo, ki jih predstavljajo Los Marsani in še drugih atrakcij, o katerih se najlaže prepričate na licu mesta s svojim obiskom.

Poleg bogatega sporeda, pa ima cirkus svojo menažerijo z najrazličnejšimi živalmi, ki zlasti razveseljujejo mladino, ki ima tako lepo priložnost spoznati tudi eksotične živali.

Kot že omenjeno je najboljši način seznaniti se s čari in posebnostmi cirkusa v tem, da se ga obiščete. Obisk avstrijskega nacionalnega cirkusa je doživetje, zato ne zamudite te priložnosti.

Protestna izjava udeležencev dunajske prireditve

Na prireditvi na Dunaju so izglasovali tudi resolucijo, v kateri ugotavljajo, da Avstrija 22 let po podpisu državne pogodbe svojih obveznosti še vedno ni izpolnila. Dolgoletno zavlačevanje in poskus tih v parlamentu zastopanih strank, da bi uveljavile zakon o narodnostnih skupinah, ki pogojuje narodne pravice slovenske manjšine z njeno številčno močjo, nasprotuje členu 7 državne pogodbe in pomeni torej enostransko kršitev tistih obveznosti, ki jih je Avstrija prostovoljno prevzela, je rečeno v izjavi.

„Z nenehnim popuščanjem zvezne vlade šovinističnim in nemško nacionalnim silam dobivajo neonacistične in neofašistične dejavnosti nadaljnje možnosti za protiustavne provokacije. Dejstvo, da se proti slovenskim antifašistom, ki so vlado opozorili na neizpolnjene obveznosti, uvede sodnijski postopek, dokazuje stremljenje, da bi demokratični boj koroških Slovincem za narodno enakopravnost kriminalizirali in manjšino potisnili v politično izolacijo.“

Klub slovenskih študentov na Dunaju in udeleženci prireditve na dunajski univerzi dne 21. 5. 1977 zato odločno protestirajo proti takemu ravnanju ter najostreje obsojajo dvoiličnost oblasti, ki na eni strani dovoljujejo neonacistične dejavnosti, nasprotno pa sodnijsko zasledujejo slovenske aktiviste, ki protestirajo zaradi protimanjšinske politike, zaradi zopetnega oživiljanja neonacizma in zaradi kaznivnega neizpolnjevanja določil člena 7 državne pogodbe.

Zapostavljanje na dnevnem redu

Da je na Koroškem in v Avstriji pojem enakopravnosti samo fraza, katere se ob raznih priložnostih poslužujejo avstrijski politiki, da farbajo javnost o „vzorni“ ureditvi manjšinskega vprašanja v Avstriji, ni treba posebej poudarjati. O tej „enakopravnosti“ oziroma neenakopravnosti bi lahko navedli nešteto primerov. Da so manjšine v Avstriji zapostavljene, ve danes ves svet in zaradi tega Avstrija tudi uživa sramotni sloves za najbolj manjšinam sovražno državo v Evropi.

Naj navedemo samo enega izmed nešteti primerov zapostavljanja koroških Slovincem, ki se je primeril v Kotmari vasi.

Pred nedavnim je kotmariška občina katere prebivalci so v glavnem avtohtoni Slovenci, vabila na materinsko proslavo. Iz letakov, ki so jih delili, je bilo razvidno, da so bila k sodelovanju povabljeni samo nemška društva — ljudska šola Kotmara vas; Avstrijski rdeči križ, sekcija Kotmara vas; dvojni kvartet „Wanderbuam“; pevski krožek Hollenburg in glasbena šola „Schönenberger“. O domačem Slovenskem prosvetnem društvu „Gorjanci“ s svojimi pevci v letaku seveda ni bilo ne duha ne sluha. Če bi materinsko proslavo organiziral KHD ali kakšna njegova podorganizacija, potem se

seveda ne bi čudili takšnemu postopanju, tako pa je organizator bila občina, ki bi morala zastopati interese vseh občanov torej tudi slovenskih, ki so prav tako davkoplačevalci kot vsak drug Avstrijec. Slovence poznajo samo pri terjatvah, če je pa treba Slovincem kaj nuditi, se pa tako imenovana enakopravnost neha. Razumljivo je, da smo koroški Slovenci nad takšnim očitnim zapostavljanjem ogorčeni in se zgražamo nad njim in ker se zgražamo (najraje bi nam tudi to prepovedali) in obsojamo takšno postopanje, smo danes koroški Slovenci tarča nekvalificiranih napadov s strani avstrijskih voditeljev, češ, da s tem škodujemo ugledu Avstrije. Če že trpi ugled naše države v svetu, potem prav gotovo ne po krivdi koroških Slovincem, temveč po lastni krivdi, ker avstrijska država ne izpolnjuje določil avstrijske državne pogodbe. Naši voditelji naj si zapišejo za ušesa, da so minuli časi, ko so z grožnjami utišali narodnosti k molku, nas koroških Slovincem z grožnjami in tudi s procesi vsekakor ne bo več mogoče prisiliti, da bi se odpovedali pravicam, ki so zajamčene v avstrijski državni pogodbi. Kot že omenjeno je to samo eden izmed mnogih primerov, ki se stalno vrstijo na Koroškem.

Zaklad v zidu

Pri kmetu Janku Janežiču v Lešah pri Št. Jakobu v Rožu so prejšnjo soboto pri razdiranju garaže, ki je nekoč bila kuhinja, pozneje pa shramba za žito, napravili razveseljivo odkritje — iz starega zidu

so se namreč vsuli srebrni in bakreni kovanci, ki izvirajo iz 17. in 18. stoletja. Janežič je mnenja, da je ta zaklad skrnil pred Francozi njegov prednik, ki pa iz neznanega vzroka ni imel več priložnosti, da bi ga spet dvignil. Skupno so med ruševinami zidu našli okrog 300 kovancev. Posebnost te najdbe pa je v tem, da je bil lastnik teh kovancev numizmatik (zbiralec kovancev). To dokazuje dejstvo, da so bili vsi kovanci različni in iz raznih držav.

Po vsej verjetnosti je bil lastnik teh kovancev oče obeh najslavnejših Janežičev — slovničara Antona Janežiča in ustanovitelja prve zadruge v Avstriji (Št. Jakob v R.) Valentina Janežiča, kar tudi pomeni, da izvirajo Janežiči iz ene najpomembnejših družin Južne Koroške, kar opravičuje tudi dejstvo, da je bil lastnik teh kovancev že pred 200 leti pionir na področju numizmatike.

Vrednost najdenega zaklada še ni znana, vendar so že na delu izvedenci, ki bodo to ugotovili. Srečni najditelj je izjavil, da bo kovance podaril znanec in sorodnikom.

KONCERT

Prireja: SPD „Rož“ v Št. Jakobu v R., mešani pevski zbor „Rož“

Kraj: farna dvorana Št. Jakob v Rožu

Začetek: 29. maja 1977 ob 20.00 uri

Nastopata: MPZ „Rož“ iz Št. Jakoba v R. in moški pevski zbor „Vres“ iz Prevalj

MATURITETNO SREČANJE

Maturanti slovenske gimnazije, letnik 1972, se srečajo na binkoštno soboto 28. maja 1977 ob 18. uri v hotelu „Mondschein“ v Celovcu.

8. Koroški kulturni dnevi v Celovcu

(Nadaljevanje iz zadnje številke)

Iz zakona, a še več iz pojasnil, ki so jih dali predstavniki političnih strank ter deželne in zvezne vlade, je razvidno, da pri popisu prebivalstva ne gre za zbiranje statističnih podatkov o pripadnosti prebivalstva po materinem jeziku, temveč za pridobitev takih podatkov, ki bodo delili prebivalstvo na tiste, ki žele in na tiste, ki ne žele manjšinske zaščite. To je v polnem nasprotju z mednarodnim pojmovanjem materinega jezika kot statistične kategorije. V tem je tudi podobnost s pomanjkljivostjo prejšnjih avstrijskih popisov prebivalstva, saj so tudi takrat popisovali eno, interpretirali pa povsem nekaj drugega. Pri popisu so zbirali statistične podatke o občevalnem jeziku, interpretirali so jih pa kot statistične podatke o narodnosti pripadnosti. Na protislovnost popisa prebivalstva posebne vrste opozarja tudi dejstvo, da v zakonu ne najdemo nobene določbe, ki bi predpisovala izdajih navodil za popisne formularje tudi v jezikih narodnih manjšin, kar je v nasprotju s 7. členom avstrijske državne pogodbe.

Slovenec in gradiščanski Hrvat v Avstriji, ki so protestirali in bojkotali popis posebne vrste, so se pridružili tudi avstrijski prebivalci, od katerih je en del organiziran v solidarnostnih komitejih za manjšinske pravice Slovencev in Hrvatov v Celovcu, Salzburgu, Gracu in Dunaju. Preštevanje so negativno ocenili tudi kompetentni strokovnjaki iz obeh držav, Avstrije in Jugoslavije, ki strokovno negativno ocenjujejo vsa dosedanja izvajanja avstrijskih popisov glede na občevalni jezik. To dejstvo so bili prisiljeni priznati predstavniki avstrijske oblasti. V avstrijski uradni publikaciji „Narodnostne skupnosti v Avstriji“, ki jo je izdal urad zveznega kanclerja na Dunaju, najdemo tudi priznanje, da obstojajo sumničena v objektivnost popisov, zlasti ker ti niso tajni. Da so bili popisni avstrijski popisi res izvedeni pod vplivom protislovenske organizacije Heimatdienst, dokazujejo tudi izjave vodilnega člana te organizacije, Knausa, da gre šteti med zasluge te organizacije njeno angažiranje pri popisu prebivalstva leta 1961 za zmanjšanje števila pri popisu naštetega slovensko govorečega prebivalstva. Tudi direktor avstrijskega Zveznega statističnega urada na Dunaju je izjavil, da bo členitev slovenskega jezika na še poseben jezik „windisch“ ob popisu prebivalstva predstavljala sramoto za avstrijsko statistiko.

Na osnovi vsega navedenega lahko ugotovimo, da je popis prebivalstva posebne vrste predstavljal samo še eno statistično manipulacijo v smeri narodnostnega odtujevanja manjšine. Iz zapisnika študijske komisije kanclerja Kreisgega, pa tudi iz drugih pisanih virov smo ugotovili, da sta avstrijska strokovnjaka za mednarodno pravo in pravna vprašanja zaščite manjšin, Veiter in Ermacora, ugotovila pomanjkljivosti pri popisovanju prebivalstva po občevalnem jeziku. Eksperti iste komisije so v razpravi o zakonski utemeljenosti štetja prebivalstva posebne vrste ugotavljali, da je le-to v nasprotju s 7. členom avstrijske državne pogodbe. Veiter v posebnem časopisnem prispevku prav tako kritično ugotavlja pomanjkljivosti zapisnikov o delu študijske komisije, v katerih ni bila dovolj izčrpno zabeležena diskusija o pomanjkljivostih avstrijskih popisov prebivalstva.

Avstrijski popisi prebivalstva kot sredstvo germanizacije manjšin

Iz objavljenih rezultatov avstrijskih popisov in publikacij avstrijskega Zveznega statističnega urada na Dunaju je jasno razvidno, da je ta urad z dosedanjim načinom zbiranja popisnih podatkov o jezikovni strukturi prebivalstva bil vključen v politiko nasilne asimilacije hrvaške in slovenske manjšine v Avstriji. S podatki o narodnosti strukturi prebivalstva na Koroškem in Gradiščanskem, do katerih je prišel Zvezni statistični urad na osnovi nestrokovnega in skrajno neobjektivnega protimanjšinskega preračunavanja in kombiniranja pri popisih zbranih podatkov o jezikovni sestavi prebivalstva, so se poigravali vsa poveljna leta avstrijski zakonodajalci pri pripravi manjšinske zakonodaje. Tako je l. 1959 avstrijski parlament na osnovi podatkov popisa 1951 sprejel zakon o uporabi slovenskega jezika na sodiščih le za tri od devetih sodnih okrajev na narodnostno mešanem ozemlju. Prav tako je avstrijski parlament na osnovi statistično sumljive predelave pri popisu 1961 zbranih podatkov o številu slovenskega prebivalstva sprejel leta 1972 zakon o dvojezičnih krajevnih napisih, s katerim naj bi dobilo le 205 ali četrtnina krajev narodnostno mešanega ozemlja dvojezične krajevne napise. Bistvo obeh zakonov je, da okrnjujeta pravice slovenske manjšine. Vendar celo v obliki, ki jo je diktilar negativen odnos zakonodajalca do manjšine, nista mogla biti uresničena. Protimanjšinski pritisk je izvajanje prvega več ali manj onemogočil, uresničitev drugega

pa so nemškonalistični krogi preprečili z nasiljem.

Osnovna karakteristika izhodišč popisovanja prebivalstva pri vseh povojnih avstrijskih popisih po občevalnem ali družinskem jeziku na Koroškem, Štajerskem in Gradiščanskem je bila v nedefiniranosti in namernem drobljenju občevalnega jezika na več umetno storjenih jezikovnih statističnih kategorij, kar je ustvarjalo zmedo in nejasnost pri statističnih, popisovalcih in popisanim prebivalstvu. S tem je bila dana vsa možnost za manipulacijo s statističnimi podatki, zbranimi ob popisih v škodo obeh manjšin v Avstriji. Slovence so vpisovali v kar osem („slovenisch“, „windisch“, „slovenisch-deutsch“, „deutsch-slovenisch“, „deutsch-windisch“, „windisch-deutsch“, „slovenisch-windisch“ in „windisch-slovenisch“), Hrvat pa v pet („kroatisch“, „kroatisch-deutsch“, „deutsch-kroatisch“, „kroatisch-ungarisch“ in „ungarisch-kroatisch“) statistično nedefiniranih jezikovnih kategorij.

Ker so vpisovali pripadnike obeh narodnostnih manjšin tudi v jezikovno kategorijo nemškega občevalnega jezika, pa tudi v jezikovno kategorijo „ostali“ in „neznani“, je bilo slovensko prebivalstvo razvrščeno v deset, hrvaško pa v sedem jezikovnih kategorij. Pri takem razvrščanju prebivalstva v jezikovne kategorije je pri Slovencih še posebej potencialno zmedo uvrščanje v izmišljeno in znanstveno neutemeljeno jezikovno kategorijo „windisch“, pri Hrvatih pa v kombinacijo kategorije hrvaškega z madžarskim jezikom. Jezikovna skupina „windisch“ je bila prvič uporabljena v nacističnem popisu prebivalstva leta 1939, v času, ko je bila Koroška del nacistične Nemčije, ko so bili koroški Slovenci podvrženi fizičnemu iztrebljenju. Iz poročila vladne študijske komisije je razvidno, da so tudi strokovnjaki prepričljivo dokumentirali

gih publikacijah navedbe o številu Slovencev v več kot 50 variantah, ki variirajo med seboj tudi skoraj do 20.000.

Potvarjanje statističnih podatkov o jezikovni in narodnosti pripadnosti v Avstriji je hudo kršenje splošnih mednarodnih načel zbiranja statističnih podatkov, še posebej zato, ker so bili popisni podatki zlorabljeni zoper pravice narodnostnih manjšin. Avstrijska statistika nosi hudo krivdo tudi zato, ker je omogočila avstrijski vladi neobjektivno prikrivanje številnega stanja in teritorialne razvrstitve pripadnikov obeh manjšin pred samima manjšinama ter pred avstrijsko in mednarodno javnostjo. Čeprav priznavajo avstrijske oblasti pomanjkljivosti pri zbiranju statističnih podatkov o občevalnem odnosno družinskem jeziku pri vseh povojnih popisih prebivalstva, pa avstrijska vlada ni ničesar ukrenila, da bi postavila delo Zveznega statističnega urada na objektivne znanstvene osnove.

Manipuliranje avstrijske statistične službe s statističnimi podatki popisov prebivalstva po jezikovni ali narodnosti pripadnosti v škodo Slovencev po drugi svetovni vojni ni nič novega, ker so se iste metode posluževali že pred prvo svetovno vojno v avstro-ogrski monarhiji.

Koroška spada med tiste dežele, kjer so bili Slovenci že vse zadnje stoletje izpostavljeni vsem vrstam germanizacijskih pritiskov, še posebej statističnemu. Posebnost avstrijskih popisov prebivalstva po jeziku na Koroškem je tudi v tem, da so od popisa do popisa menjavali statistično poimenovanje jezika. Do konca prve svetovne vojne so v Avstroogrski popisovali prebivalstvo po občevalnem jeziku, v obdobju prve avstrijske republike leta 1923 po družinskem, leta 1934 po pripadnosti h kulturnemu krogu, a po drugi svetovni vojni v drugi avstrijski republiki leta 1951 in 1971

Vladimir KLEMENČIČ, Franc WUTTI, Teodor DOMEJ

Popis posebne vrste v luči popisovanja občevalnega jezika pri dosedanjih popisih

pri delu te komisije, da ne obstoja poseben jezik „windisch“ (Inzko, Isačenko).

Taka množica in prepletenost jezikovnih kategorij je vodila statistike avstrijskega Zveznega statističnega urada pri obdelavi popisnih podatkov v „statistični kaos“, ki je tako hudo prizadel obe manjšini, da to lahko označujemo kot šolski primer statističnega genocida. To nam najzgovorneje ilustrirajo statistični podatki o Slovencih na Koroškem. Tu so najprej popisovali prebivalstvo v desetih, statistično nedefiniranih jezikovnih kategorijah, te so kasneje v avstrijskem Zveznem statističnem uradu ponovno predelali v več kot 16 strokovno statistično nedefiniranih jezikovnih kategorij.

Primer števil za 16 statističnih jezikovnih skupin, ki so jih statistiki rekonstruirali iz desetih števil za 10 jezikovnih skupin, zbranih ob popisu prebivalstva leta 1951.

1. „deutsch“ po prvi varianti	428.784
2. „deutsch“ po drugi varianti	448.545
3. „deutsch-slovenisch“ po prvi varianti	8.617
4. „deutsch-slovenisch“ po drugi varianti	19.561
5. „slovenisch-deutsch“ po prvi varianti	5.888
6. „slovenisch-deutsch“ po drugi varianti	11.218
7. „slovenisch“ po prvi varianti	7.707
8. „slovenisch“ po drugi varianti	11.516
9. „slovenisch“ po tretji varianti	22.534
10. „deutsch-windisch“	10.944
11. „windisch-deutsch“	5.330
12. „slovenisch-windisch“	117
13. „windisch-slovenisch“	38
14. „windisch“	3.454
15. „sonstige, unbekannt“ po prvi varianti	3.885
16. „sonstige, unbekannt“ po drugi varianti	26.419

Čeprav se pri popisih prebivalstva ni popisovalo po nacionalni pripadnosti, pa najdemo v avstrijskih statističnih in drugih publikacijah tudi številke za posamezne popise prebivalstva glede na nacionalno pripadnost. Avstrijski statistiki so prišli do teh števil s pomočjo posebnih preračunavanj, vendar načina preračunavanja niso nikjer opisali, ker so do števil o nacionalni pripadnosti prihajali s pomočjo strokovno-statistično nesprejemljivih metod. Tako na Koroškem, kjer živita le dva naroda, ki štejeta na narodnostno mešanem ozemlju skupaj okoli 110.000 prebivalcev, lahko naštejemo več kot 25 s pomočjo „predelave“ skonstruiranih statističnih jezikovnih kategorij. Pri vseh treh uradnih avstrijskih popisov prebivalstva pa lahko zasledimo v avstrijskih uradnih statističnih in dru-

po občevalnem jeziku, leta 1961 pa po družinskem jeziku.

Med popisom prebivalstva leta 1939, v dobi nacizma, ko so po splošnih navodilih popisovali prebivalstvo po materinem jeziku, in popisom prebivalstva posebne vrste leta 1976 v Avstriji je mnogo skupnega. S prvim in drugim popisom so v bistvu pripravljali likvidacijo Slovencev. Pri popisu leta 1939 so namestili ugotoviti Slovence kot tako kategorijo prebivalstva, ki naj bi jo po nacističnih načrtih razselili iz Koroške, medtem ko so pri popisu prebivalstva posebne vrste leta 1976 namestili priti do takih podatkov o številu pripadnikov slovenske in hrvaške manjšine, ki bi služili Avstriji kot osnova okrnjevanja manjšinskih pravic in za opravičevanje take politike pred avstrijsko in mednarodno javnostjo.

Avstrijska statistična služba je pri popisih prebivalstva po drugi svetovni vojni poskušala doseči zmanjšanje števila Slovencev z dvojno manipulacijo: najprej so jih pri popisih zapisovali v deset statistično nedefiniranih kategorij. Pri popisih so zmanjševali zbrane številke v nenemških jezikovnih kategorijah in jih razdelili na tiste, ki veljajo za številke o nemški nacionalni pripadnosti prebivalstva Koroške. Pri popisu leta 1951 so zapisali v nenemških kategorijah okoli 42.000 prebivalcev, kar je le nekaj manj kot pri nacističnem popisu leta 1939. To število se je ob popisu prebivalstva leta 1961 zmanjšalo na 28.000, ob popisu leta 1971 pa celo na 21.000. Avstrijske oblasti so po eni od mnogih variant uradno izračunale, da je bilo Slovencev leta 1951 19.900, leta 1961 14.000 in leta 1971 16.100. Avstrijska statistična služba je pri zbiranju podatkov o številni moči slovenskega prebivalstva uporabljala take metode, ki izražajo močno kolebanje števila Slovencev od popisa do popisa, česar ni mogoče pojasniti z nobeno statistično logiko. Kako in na kateri način si naj razložimo tako gibanje pri avtohtonem, do skoraj še pretežno na zemljo navezanem in imobilnem prebivalstvu z normalno nataliteto, kjer naj bi že v dobi ene generacije slovensko prebivalstvo skoraj izumrlo.

Da je ta proces le rezultat permanentnega potvarjanja števil o nacionalni pripadnosti, nam tudi izpričujejo pri popisih v letih 1939 in 1951 pridobljene številke o številni moči

in prostorski razporeditvi Slovencev. Te številke so le izraz aktivnega sodelovanja avstrijske državne statistike v službi germanizacije koroških Slovencev v vsem zadnjem stoletju.

Primer statistično nepojmljivega prikaza dveh različnih načinov členitve prebivalstva na skupine občevalnega jezika pri dveh popisih prebivalstva v letih 1961 in 1971

Leto	Skupaj stalno naseljeno prebivalstvo Koroške	„Deutsch“	„Slovenisch“	„Deutsch-slovenisch“ „Slovenisch-deutsch“	„Windisch“	„Deutsch-windisch“ „Windisch-deutsch“
1971	525.728	501.350	6.223	11.711	454	5.518

Leto	Skupaj avstrijski državljani na območju izbranih občin	„Deutsch“	„Slovenisch“	„Windisch“	„Deutsch-slovenisch“	„Sonstige, unbekannt“
1961	109.438	84.320	7.986	1.580	15.345	207

Primer statistične popačenosti števil o jezikovni sestavi prebivalstva po nemških jezikovnih skupinah, ki se kažejo v luči primerjave popisov prebivalstva v letih 1951, 1961 in 1971

Popisi prebivalstva	1951	1961	1971
„deutsch-slovenisch“	8.617	5.300	10.935
„slovenisch-deutsch“	5.888	2.200	758
„slovenisch“	7.707	8.300	6.214
„deutsch-windisch“	10.944	7.400	3.394
„windisch-deutsch“	5.330	2.500	124
„windisch“	3.454	1.600	454
„slovenisch-windisch“	117	—	9
„windisch-slovenisch“	38	—	—
Skupaj v nenemških jezikovnih skupinah	42.095	25.300	21.918

Potvorjenost že naštetih globalnih števil o Slovencih na Koroškem po posameznih popisih lahko osvetljujemo tudi s primeri gibanja števila Slovencev v nekaterih občinah. Statistični podatki o jezikovni sestavi prebivalstva po koroških občinah dajejo vtis, da se je v velikem številu podeželskih občin avstrijske Koroške med letom 1951 in 1961 število nemško govorečih Avstrijcev podvojilo, ponekod pa celo potrojilo, število Slovencev pa naj bi v istem času, razen v eni občini, povsod nadovalo.

Med številnimi občinami nam lahko služijo primeri treh občin na osnovi upoštevanja petih vrst podatkov o nacionalni pripadnosti med popisi za dvaintridesetletno razdobje, med letoma 1939 in 1971. To so občine Sv. Štefan in Brdo v Ziljski dolini ter Medgorje, jugovzhodno od Celovca, ki so imele po uradnem popisu leta 1910 veliko večino slovenskega prebivalstva, a po podatkih popisa 1971 je to prebivalstvo že skoraj povsem izumrlo. Za to razdobje razpolagamo s podatki popisa 1939 o jezikovni sestavi prebivalstva v nacistični dobi ter s podatki treh povojnih uradnih avstrijskih popisov prebivalstva v letih 1951, 1961 in 1971 in s podatki o pripadnosti šoloobveznih otrok po materinem jeziku v šolskem letu 1954/55.

V občini Sv. Štefan (St. Stefan/Gail) so pri popisu 1951 vpisali vse prebivalce v jezikovno kategorijo „deutsch“, čeprav so pri popisu leta 1939, v dobi nacizma, vpisali v to jezikovno kategorijo manj kot polovico prebivalcev; pri popisu šoloobveznih otrok po materinem jeziku v šolskem letu 1954/55 pa so našli kar eno tretjino otrok s slovenskim materinim jezikom. Pri uradnem popisu prebivalstva pet let kasneje, leta 1961, kakor tudi pri popisu leta 1971, pa so našli več kot 90% prebivalstva v jezikovni kategoriji „deutsch“.

V občini Brdo (Egg) v Ziljski dolini so pri popisu 1951 vpisali v kategorijo občevalnega jezika „deutsch“ 41%, leta 1961 75%, leta 1971 pa celo 91% prebivalcev; pri popisu šoloobveznih otrok po materinem jeziku pa so našli v šolskem letu 1954/55 skoraj 80% otrok s slovenskim materinim jezikom.

V občini Medgorje (Mieger) so pri popisu l. 1951 vpisali v jezikovno kategorijo občevalnega jezika „deutsch“ slabo desetino, leta 1961 eno četrtnino, leta 1971 pa celo dobre tri četrtnine prebivalstva. V takoiimenovane slovenske jezikovne kategorije („slovenisch“, „deutsch-slovenisch“, „slovenisch-deutsch“) so zapisali leta 1951 več kot 90%, leta 1961 vsega le tri procenote, l. 1971 pa dobrih 12% prebivalstva. V takoiimenovane vindišarske jezikovne kategorije („deutsch-windisch“, „windisch-deutsch“, „windisch“) niso leta 1951 nobenega prebivalca vpisali, leta 1961 pa že skoraj tri četrtnine, leta 1971 pa zopet samo dobrih deset procentov.

(Nadaljevanje v prihodnji številki)

